

Yhteisölähtöisen kotoutumisen pilotti 8.10.2024

Kysymyksiä ja vastauksia yhteisölähtöisen pilotin toiminnasta

Miten yhteisökummit valikoituvat toimintaan?

Yhteisökummit löytyvät yhteisölähtöisen kotoutumisen pilotin toimintaan:

- avoimilla hauilla eri paikallisten kanavien ja verkostojen kautta
- kutsumenettelyllä, esim. järjestöjen starttipajassa tavataan potentiaaleja kummeja ja heitä pyydetään mukaan toimintaan
- toimintaan osallistumisen kautta, esim. pilotin järjestämän tapahtuman tai toiminnan kautta on löytynyt potentiaaleja kummeja, joita on pyydetty mukaan perehdytyksiin ja valmennuksiin

Yhteisökummeiksi on löytynyt henkilöitä, jotka ovat aktiivisia toimijoita omilla paikkakunnillaan ja jotka sen vuoksi ovat sopivia henkilöitä avaamaan kotoutujille ovia erilaiseen toimintaan. Kummeina toimii myös henkilöitä, jotka eivät itse ole järjestötoimijoita, mutta jotka etsivät toimintapaikkoja kotoutujien kanssa.

Toistaiseksi työntekijät ovat haastatelleet ja/tai tunteneet kaikki yhteisökummeina toimivat. Kummeille on erilaisia tehtäviä ja siksi kummeilla voi olla hyvin erilaisia taustoja ja taitoja. Matchauksen yhteydessä kotoutujille etsitään kummien joukosta parhaiten toiveeseen sopivia kummeja.

Miten kummiryhmiä perustetaan ja valmennetaan?

Kummeille on tarjolla valmennus, jonka käsikirjoitus ja konsepti on luotu pilotissa. Valmennuksen viimeinen osa tai erillinen perehdytys käytetään toiminnan konkreettiseen suunnitteluun ja käynnistämiseen **kiintiöpakolaisten kanssa**. Näin ryhmät alkavat muodostua.

Ryhmät päättävät paikkakunnalle sopivista toimintamuodoista. Toiminta on usein sekoitus ryhmämuotoista ja yksilölähtöistä toimintaa osallistujien tarpeiden mukaan. Pilotin työntekijät tukevat ja seuraavat ryhmien toimintaa ja kehittymistä. Ryhmiä ei pääsääntöisesti muodosteta tai nimetä yksittäisen kiintiöpakolaisen tai perheen tueksi vaan kummiryhmästä etsitään yksi tai useampi yhteisökummi, joka/jotka käynnistävät toivottua toimintaa ja viettävät aikaa yhdessä. Jos kotoutuja tai perhe toivoo esimerkiksi ystäviä elämäänsä, kummit etsivät paikallisen tahon, joka järjestää ystävätoimintaa ja ohjaa perheen sen pariin. Toiminnassa huomioidaan kaikki perheenjäsenet ja heidän erilaiset toiveensa.

Paljonko kummiryhmiä on perustettu? ja paljonko yhteisökummeja on tällä hetkellä?

Yhteisökummeja on noin sata henkilöä. Kummiryhmiä on perustettu yhdeksän. Kaikkea yhteisökummitoimintaa ei organisoida ryhmämuotoisesti.

Mitkä ovat yhteisökummien roolit?

Yhteisökummit ovat vapaaehtoisia, jotka

- tarjoavat keskustelua ja tukea kotoutumiseen liittyvissä arkisissa asioissa
- tekevät asioita yhdessä kotoutujien kanssa
- käyttävät aikaa kotoutujien kanssa, ovat saatavilla
- toimivat ryhmässä ja osallistuvat toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen
- osaavat opastaa kotoutujia käyttämään paikkakunnan toimintamahdollisuuksia ja toimivat tarvittaessa kanssakulkijoina
- luovat toiminnallaan turvallisuuden tunnetta ja lisäävät paikallisia kontakteja
- ovat tasaveroisia vuorovaikutuksessa kotoutujien kanssa
- kuuntelevat herkäällä korvalla kotoutujien toiveita

Yhteisölähtöisen kotoutumisen pilotti 8.10.2024

- lisäävät kotoutujien ymmärrystä suomalaisen yhteiskunnan toiminnasta
- järjestävät yhdessä kiintiöpakolaisten sekä paikkakunnan muiden toimijoiden kanssa tapahtumia ja tilaisuuksia

Ohjaavatko yhteistyökummit jossain määrin esim. työllistymiseen tai kielen oppimiseen?

Vapaaehtoistoiminta antaa usein valmiuksia, tietoa ja kontakteja myös työllisyyteen ja kielen oppimiseen. Yhteisökummit ja työntekijät ohjaavat pilotin aikana kotoutujia tunnistamiinsa työllisyyspolkuihin ja työllisyyttä edistäviin projekteihin, joita on usealla paikkakunnalla. Työllistyminen on lähes kaikilla iso haave elämässä ja yhteisökummien avulla on mahdollista saada työelämäkontakteja. Pilotissa ei ole järjestetty työelämään ohjaavaa toimintaa, sillä suurin osa kotoutujista on vielä päivisin kotoutumistoimenpiteissä, joiden kautta tulevat työelämäkysymykset myös tutuiksi.

Kielen oppiminen tehostuu, kun sitä uskaltaa käyttää. Yhteisöllinen toiminta vahvistaa osallistujien kielitaitoa, koska he osallistuvat toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen. Lisäksi pilotin työntekijät ja yhteisökummit osaavat ohjata kotoutujia esimerkiksi kielikerhoihin tai Luetaan yhdessä-ryhmiin, joita järjestävät eri tahot. Yhteisökummit ohjaavat kotoutujia heidän esittämiensä toiveiden mukaisesti erilaiseen vapaaehtoistoimintaan toimijoiksi ja vapaaehtoisiksi. Mutta samalla myös työllisyyden ja opinnollisuuden mahdollisuudet tulevat tutuiksi. Yhdessä toimiminen lisää itsetuntoa ja rohkeutta tarttua tarjolla oleviin eri mahdollisuuksiin. Pilottipaikkakunnilla on tehty kotoutumistarjottimet, jotka toimivat paitsi yhteistyön kuvaajana myös kotoutujille karttana paikkakunnan eri sidosryhmien toimintaan ja toimijoihin.

Kuvatkaa sanallisesti, miten toteutate yhteisökummien ja kotoutujien ns. matchauksen käytännössä?

Toistaiseksi suurin osa henkilökohtaisista matchauksista tapahtuu kunnan maahanmuuttajakoordinaattorin ja pilotin työntekijän yhteistyön avulla. Kajaanissa yhteisökummeina toimii jo aiemmin saapuneita, tulijoiden kieltä puhuvia henkilöitä, jolloin tulijat saavat kertoa toiveistaan omalla kielellä. Työntekijällä ja kummeilla on hyvät tiedot paikkakunnan mahdollisuuksista, joista uudet tulijat voivat kiinnostua. Matchauksen jälkeen työntekijä seuraa toiminnan kehittymistä ja tukee toimijoita ohjauksella, ja on saatavilla mahdollisen pulmien varalta.

Tässä neljä esimerkkiä eri paikkakunnilta.

Kajaani:

Kun saapujista saadaan alustavaa tietoa esim. kieliryhmistä tai muista erityistarpeista, niin pohditaan Kotopalvelujen kanssa yhdessä millaisella lähtökohdalla olisi hyvä lähteä ensitapaamiseen. Pilotin työntekijä selvittää kaupungista sopivia henkilöitä omien verkostojen kautta kummitehtävään ja kysyy heidän suostumuksensa tehtävään. Saadaan saapujien omaa äidinkieltä ja samaa etnistä taustaa omaavat kummit mukaan ensitapaamiseen. Ensitapaamisessa kerrotaan toiminnasta ja alkuvaiheen mahdollisuuksista. Saapujat kertovat itse mitä kokevat eniten tarvitsevan. Siihen kummit ja työntekijä hakevat yhdessä ratkaisumallit. Sovitaan samalla toteutustapa ja aikataulu. Toiminta käynnistyy siitä. Kaikki saapujat pyritään kohtaamaan em. periaatteen mukaisesti.

Äänekoski:

Maahanmuuttajakoordinaattori osoittaa tukea tarvitsevat, piirityöntekijä vastaa kummien ja kotoutujien tapaamisesta ja yhteisen toiminnan käynnistämisestä (kesäkummitoiminta). Lisäksi toteutetaan kummien ja kotoutujien yhteisiä tapahtumia, joissa tutustutaan ja joissa on mahdollista sopia henkilökohtaisemmasta/perhekohtaisemmasta tuesta.

Yhteisölähtöisen kotoutumisen pilotti 8.10.2024

Turun seutu:

Maahanmuuttokoordinaattori ja pilotin työntekijä tutustuu ensiksi perheisiin ja selvittää heidän toiveita ja odotuksia toiminnalle (Mitä kuuluu -keskustelu). Sen jälkeen kummit ja kiintiöpakolaiset tapaavat pilotin työntekijän ja maahanmuuttokoordinaattorin kanssa. Tapaamisessa tutustutaan ja sovitaan kuka alkaa tekemään mitään ja kenen kanssa. Tapaamisissa on käytössä puhelintulkkaus.

Rautjärvi:

Kiintiöpakolaisten sekä vapaaehtoisten ensimmäiset tapaamiset tapahtuvat pilotin työntekijän sekä kunnan kotoutumisohjaajan kutsumina. Yhteisissä tapaamisissa sekä tapahtumissa eri asioista kiinnostuneet/ erilaisissa elämäntilanteissa olevat kiintiöpakolaiset sekä yhteisökummit luontevasti löytävät "tarpeet" ja voivat ohjata/saattaa esimerkiksi perhekerhoihin, suomen keskusteluryhmiin, harrastuksiin.

Miten yhteisökummitoiminta eroaa tavallisesta vapaaehtoistoiminnasta?

Yhteisökummitoiminta:

- Kotoutujat suunnittelevat ja vetävät itse toimintaa: paikkakunnan ilmapiiri ja toimintakulttuuri **vahvistavat toimijuutta**. Yhteisökummit etsivät ja tukevat polkuja erilaisiin toivottuihin yhteisöihin. Machaus mahdollistaa sekä yksilölliset että ryhmämuotoiset toiminnot. Ilmapiiri ei muutu itsekseen vaan se vaatii järjestöiltä ja kotoutujilta aktiivista puheeksi ottamista, avointa keskustelua ja toimintaa.
- **Yhteisöjen yhteistoiminta** tuo voimaa ja resursseja järjestötyöhön, tehtäviä ja vastuita kierrätetään, erilaisia olemassa olevia resursseja käytetään tehokkaammin (esim. tilat, rahat, avustukset, keräykset)
- Kanssakulkeminen/Saattaminen yhteisöihin helpottuu, kun keskinäinen tietotaito lisääntyy: yhteystiedot, puhelinnumerot, toiminta-ajat ja osoitteet ovat ajantasaisia ja tiedossa. Paikkakunnalla on käytössä sosiaalisen median kanavia yhteistyön eri tarkoituksiin
- Toimintatapa voidaan kirjata kunnan kotoutumisohjelmaan ja siinä myös määritellään **eri toimijoiden roolit ja yhteistyön tavoitteet**. Yhteinen sopiminen selkeyttää kaikkien osallistuvien tahojen toimintaa.
- Avoin yhteinen suunnittelu ja toiminta kehittävät sidosryhmien vastaanottavuutta ja poistavat toiminnan esteitä: toisinaan perinteisessä toiminnassa esteitä ei tunnisteta riittävästi. Pällekkäinen tekeminen vähenee. Suunnittelussa voidaan hyödyntää esimerkiksi yhteistä vuosikelloa.

Perinteinen vapaaehtoistoiminta:

- Perinteinen kotoutumisen tuen vapaaehtoistoiminta painottuu kotoutumisen alkuvaiheeseen, ja järjestöt tarjoavat monenlaista kotoutumisen tukea erilaisille kotoutujille.
- Vapaaehtoistoiminnassa ei aina löydetä keinoja, joilla kotoutujat pääsevät toteuttamaan omia tavoitteitaan järjestöissä alkuvaiheen jälkeen.
- Usein järjestöt organisoivat toimintaa itsenäisesti, paikkakunnan muista toimijoista ei aina tiedetä tai ei ole löytynyt yhteisen tekemisen paikkoja.
- Yhteisöllinen toiminta ei korvaa olemassa olevaa toimintaa eikä vähennä sitä. Perinteinen toiminta ja toimintamuodot ovat paikkakunnalle juurtuneita käytäntöjä ja yhteisöllinen toiminta voi omasta puolestaan ohjata kotoutujia eri toimintoihin ja lisätä toimintojen tunnettuutta paikkakunnalla.
- Toisin kuin alkuperäisessä Kanadan mallissa, suomalaisessa (pohjoismaisessa) mallissa vapaaehtoiset eivät vastaa kotoutujien taloudellisesta turvallisuudesta tai heidän kotoutumisestaan. Siitä syystä yhteisökummien toiminta pohjautuu erilaiseen, *tasaveroiseen toimintalogiikkaan*

Yhteisölähtöisen kotoutumisen pilotti 8.10.2024

Tehdäänkö kummitoiminnassa sopimus järjestön kanssa vai yksilön/ yhteisökummin kanssa?

Pilotin tässä vaiheessa sopimuksia ei ole tehty, sillä toiminnan lopullinen organisoituminen on vielä kesken. Pilotissa on allekirjoitettu toimintapaikkakunnan ja pilotin välinen yhteistyöpöytäkirja. On pohdittu myös järjestöjen välisiä yhteistyöpöytäkirjoja toiminnan organisoimisen ja jatkuvuuden näkökulmasta. Yhteisökummissopimus voidaan tehdä jatkossa joko järjestön tai yksilön kanssa ja se tulee sisältämään myös toiminnan pelisäännöt.

Missä vaiheessa on pilotin mallinnus ja arviointi

Mallinnusta ja arviointia on tehty pilotin alusta saakka ja sitä jatketaan pilotin loppumetreille asti. Tuloksista ja malleista on jo järjestetty webinaareja ja muita tilaisuuksia. Syksyn 2024 aikana tilaisuuksia järjestetään vapaaehtoisille, viranomaisille, kotoutumisen asiantuntijoille jne. Niiden aiheina ovat pilotissa kehitetyt mallit ja havainnot.

Arviointi on jatkuvaa. Arviointitietoa kerätään kotoutujilta, vapaaehtoisilta, järjestöiltä, yhteisökummeilta ja viranomaiskumppaneilta eri menetelmillä.

Arviointia varten on otettu käyttöön suullisia tiedonkeruun käytäntöjä (mm. Mitä kuuluu –keskustelupohja), lomakepohjaisia tiedonkeruun tapoja (mm. valmennusten arviointilomake, sidosryhmien kysely, tilastointipohja) sekä teemahaastattelut yhteisökummeille ja kiintiöpakolaisille.

Väliraportista voi tutustua pilotin toimintaan, mallinnuksen edistymiseen ja kerättyyn arviointitietoon tarkemmin.

Mallinnuksen keskeisin menetelmä on yksityiskohtaisten prosessikuvausten tekeminen kaikilta pilottiin osallistuvilta paikkakunnilta. Niiden pohjalta päästään tekemään yleisempi prosessikuvaus siitä, minkä edellytysten ja reunaehtojen tulee toteutua, jotta yhteisöllinen toimintatapa voi juurtua paikkakunnille.

Pilotoinnin avulla testataan erilaisia lähestymistapoja toiminnan suunnitteluun, käynnistämiseen ja toteuttamiseen. Samoin saadaan kokemuksia siitä, miten yhteisökummitoiminta istuu suomalaiseen toimintatodellisuuteen ja mitkä ovat toiminnan jatkokehittämisen suositukset. Pilotissa on tunnistettu erilaisten toimintaympäristöjen vaikutuksia ja paikallisia erityispiirteitä liittyen kotoutumistoiimiin. Sama malli ei sovi kaikille paikkakunnille. Yhteisöllisessä työtavassa huomioidaan ja arvostetaan toimintaympäristöä ja paikallisten toimijoiden osaamista. Kehittämistä tehdään aina paikallisten toimijoiden kanssa.

Onko yhteisökummitoiminnan opas jo käytettävissä?

Toistaiseksi käytössä on pilotissa tuotettuja sisäisiä käsikirjoituksia ja esim. valmennusten ohjeita. Oppaan sisällysluettelon suunnittelu on käynnistynyt. Oppaan ensimmäinen versio valmistuu keväällä 2025.

Yhteisöihin saattaminen on uusi ajattelutapa sekä se, että pakolaiset itse osallistuvat suunnitteluun. Oletteko tehneet aiheen osalta yhteistyötä myös muiden järjestöjen kanssa?

Olemme kutsuneet koolle hankkeen aikana yli 150 erilaista sidosryhmää ja työstäneet niiden kanssa paikallisia kotoutumistarjottimia. Keskeisenä aiheena näissä tapaamisissa, starttipajoissa, on ollut tehdä toiminta näkyväksi, jotta kotoutujat tietävät niistä ja jotta heidän polkunsa yhteisön eri mahdollisuuksiin helpottuisi. Kotoutumistarjotin työmenetelmänä kannustaa sidosryhmiä pohtimaan erilaisten ihmisten vastaanottamista ja tekee näkyväksi mahdollisia esteitä ja hidasteita matkalla. Kiintiöpakolaiset ovat alkaneet itse toimia aktiivisemmin paikkakuntien muiden toimijoiden kanssa, koska ovat saaneet pilotin kautta tietoa sekä kokemuksia muun muassa tapahtumien järjestämisestä.

Pilotin aikana mukaan liittyneiden järjestöjen määrä on kasvanut.

Euroopan unionin
osarahoittama

HUMAK

KIRKKO-
HALLITUS

Punainen Risti

Yhteisölähtöisen kotoutumisen pilotti 8.10.2024

Kuva: Timo Heikkala/Suomen Punainen Risti